ESKILSTUNA-KURIREN måndagen den 3 juli 1950

Sextusen på glad spelmansfest

Mas-låt på tjurhorn och brud-uppvaktning

— Från Eskilstuna-Kurirens utsända Christina —

— Vi är alla spelemän inför Vår Herre, sade professor Andreas Lindblom där han stod på spelmansestraden i Munktäppan och hyllade Sörmlands spelmansförbund, landets äldsta, på dess 25-årsdag. Kanske har han rätt — säkert är i alla fall att Gustaf Wetter och hans gamla och unga pojkar och flickor kommer att ta felorna med sig till det mötet...

Det vore skada annars, så övermåttan grant som de spelade denna gudomliga sommarsöndag på Julita Skans. 5.500 lyssnade i det smaragdgröna gräset till Oxelösunds-Forsmans sprittande polska, Österåkers pompösa brudmarsch och ett otal andra låtar, sörmländska mest, och runt Munktäppans mäktiga konsertsal paraderade landskapets vackraste vitstammiga björkar, medan öljaren krusades av en bris som glatt lekte med knätofsar och vingåkershucklen och ett välsignat solsken förstärkte folkdräkternas färgprakt. Det var en fest!

Nu blev det faktiskt så att de sörmländska spelmännen firade sin 25-årsdag med två stämmor, ty redan när hr Wetter vid 12.30-tiden klättrade upp på en trädgårdsstol på den lilla öppna platsen framför Tobaksladan och med dånande stämma kallade sina 127 musikanter till repetition, var en stor del av den väldiga publiken tillstädes, redan då applådlysten. Det började så smått redan efter den första låten, en glad stump från Gärdeby, trots att hr Wetter lade sitt snälla ansikte i en aning missbelåtna veck — han var inte riktigt nöjd med samspelet. Men det blev bättre, och snart klingade de nära 130 felorna som en ende jättefiol. Och när Österåkers brudmarsch för första gången ekat i "Tobakslunden" bröt publikjublet loss på allvar och treåriga Karin Sundberg från Kungsör kilade på knubbiga ben fram till hr Wetter och gjorde allvarliga försök att famna hans stadiga vader i de grannaste blå strumpor för att riktigt visa sin uppskattning...

"Maken till landshövding finns inte..."

Men det var bara början. På slaget halv två ställde spelmännen upp framför Tobaksladan, satte fiolerna under hakorna och spelade upp Gärdebylåten samt tågade den vackra allén ned till estraden i Munktäppan, där flaggorna smattrade festligt och ett soligt leende landshövdingpar och andra kännare av folkmusik med den kände låtuppteckaren Olof Andersson, professor Andreas Lindblom, och landsantikvarie Ivar Schnell i spetsen väntade på parketten. Wetter saluterade dem allihop så gentilt med stråken — borde förresten inte alla knubbiga herrar klä sig i bygdedräkt, så fin som förbundsordföranden är i sin randiga väst! — och hedersgästerna vinkade tillbaka, glatt nickande åt Hultström i Flodafors, Björklund i Oxelösund, Jan Martin i Bromma och andra välbekanta musikanter, som kvickt äntrade estraden.

— Jojo, den räcker bara nätt och jämnt till, sa Wetter och tog sig en titt bakåt där han stod vid mikrofonen, titta så trångt det är! Men var säkra på att vi är glada att vara här — Nordiska museet och Skansen gynnar oss lika snällt som på sin tid löjtnant Bäckström gjorde — och bättre plats för en spelmansträff än Julita Skans kan vi inte tänka oss.

Och välkomna, välkomna, alla som kommit hit, Olle Andersson och landshövdingen och alla! En sak vill jag säga: många rara landshövdingar finns det i Sveriges land, men finns det maken till den vi har i Sörmland? Jag bara frågar!

Och Wetter såg spjuveraktig ut och förtäljde hurusom landshövding Hammarskjöld sällan saknats på spelmännens arrangemang och alltid intresserat sig för deras arbete och lyckades få landshövdingen att le både rart och generat inför allt berömmet.

Inget gräs under stråkarna.

Men även om det måste pratas en del, när landets äldsta spelmansförbund firar födelsedag, så styr spelivriga musikanter om att det inte blir för långa stunder i taget.

— Kom ihåg att det får inte växa gräs under stråken när man spelar Forsmans polska, hade Wetter instruerat vid repetitionen, och det var ett råd som spelmännen nogsamt lagt på minnet, ty lustigare än den låten trillade åstad i Munktäppan denna söndag, har den bestämt aldrig gjort. Sköldinge Skänklåt och flodaspelmannen Boströms melodiösa A-dursvals klingade också från estraden, där musikanterna i sina bygdedräkter liknade en samling brokiga fåglar, men efter de låtarna kunde inte Knis Karl Aronsson i Sveriges spelmäns riksstyrelse hålla sig längre — han måste gratulera på högtidsdagen, tog fiolen från hakan och talte:

— Sexton landskap har egna spelmansförbund, dessutom finns det gillen i Stockholm och Göteborg, men äldst och visast av dem alla är Sörmland. Ni har arbetat och arbetar träget och flitigt, vi tackar er för det och hoppas att ni fortsätter!

"Spela till skönhetens hyllning!"

Och efter Knis Karl lämnade professor Lindblom i Nordiska museet sin soliga plats på gräsmattan och välkomnade spelmän och publik till "Sörmlands stora hembygsgård" genom att hälsa från "hela Sveriges hembygdsgård" Skansen. Han berättade sedan den gamla legenden om den fattige spelmannen, som ingen slant hade att offra till madonnan i kyrkan men i stället trädde inför henne och spelade det

Inte mycket mindre populärt var uppsaliensaren Oskar Larssons låtar på nyckelharpa och dalkarlarnas fina samspelning samt solo på spilopipa och tjurhorn.

En trio spelade Granhedsmarschen i arrangemang av Lennart Lundén, som f. ö. vid stämman fick motta förbundets guldtecken för sina utomordentliga insatser. Han skall nu flytta från Sörmland och det var med vemod hr Wetter tackade honom.

Hälsingarnas vilda toner uppmärksammades i kavalkaden av melodier från hela landet och när Gustaf Wetter efter Mörkömarschen bugade sig mot publiken var alla överens om, att maken till stämma har man aldrig varit med om. Det sa' t. o. m. grånade spelmän, vars fingrar var för stela att medverka i symfonin. Ansåg dom själva, men efteråt såg man både här och var gamlingarna spela melodier för varra med glimten i ögat och med minnena från gamla dar passerade revy.

Folkdanser och allmogemusik hör ihop. NOV:s folkdansare gav en vacker uppvisning. Här är Gullan Karlsson, Katrineholm, och Lennart Hallaren, Eskilstuna i Daldansen

KONTRAST MOT BULLERSYMFONIN.

Talen var som sig bör en sådan dag korta. Professar A. Lindblom hyllade vältaligt folkmusiken som en "kontrast mot bullrets symfoni", och landshövdingen talade om melodin vi alla bär inom oss men som av spelmännen lockas fram i toner. Han talade om kärleken till uppgiften, om spelmännens möjlighet att få blodets röst att tala, och om givandets glädje, vilken förunnas spelmännen i hög grad. Han vände sig också till Gustaf Wetter, ordförande och drivkraft sedan 12 år och överlämnade Hembygdsförbundets silverplakett samt utbringade ett leve för Sörmlands spelmansförbund.

Sörmlands ungdomsring, "lillasyster", hyllade storebror och dr M. Lagerqvist på Julita delade ut fina gåvor till Gustaf Wetter, Bernard Boström, Seth Carlsson och Ivar Hulterström, alla fyra bemärkta män i förbundet.

Talen hade stoppats in mellan låtarna och i en sådan paus talade dr Ivar Schnell för Ungdomsringen och representanter för de gästande förbunden uttryckte också sin lyckönskan till det äldsta spelmansförbundet i landet, det som fått stå som förebild för så många andra. Det finns f. n. 18 sådana förbund.

På kvällen intogs jubileumsmiddag i Bäckstugan, där dalmasar och hälsingar och upplänningar och andra möttes i ädel spelmanstävlan.

Det blev knappast tid att äta, dom som inte spelade applåderade, sista gången efter Gustaf Wetters strålande tacktal. Men då var han så hes efter allt talande under dagen, att han fick påbjuda extra tystnad. Vilket inte var svårt.

Och till sist bjöd spelmännen upp till dans till tonerna av äkta gammal fin dansmusik precis som man gjort på lördagskvällen. Men då regnade publiken bort, på söndagskvällen tog alla skadan igen.

Och på måndagen fortsätter jubilerandet för sörmlänningarnas del. Ett 80-tal spelmän gör då resan i Sörmland, bl. a. till Gripsholm, där man medverkar vid invigningen av Karl IX:s avdelning på slottet.

MT måndag 3 juli 1950

EN LÅT FÖR BRUDEN. Södermanlands Spelmansförbund har haft stor stämma i Julita. Då man fick höra, att Armas Piirainen, Finland, gifte sig med julitatösen Torborg Wahlström, passade sex muntra spelemän på att uppvakta brudparet med en låt utanför kyrkan.

Det kvinnliga inslaget i de sörmländska spelmansstämmorna har ökat kraftigt de senaste åren. Här är ett av de nättaste, blonda fru Greta Andersson från Oxelösund. På bilden t. h. stoppar stämmans oförtröttlige ledare, folkskollärare Gustaf Wetter, sin pipa i en spelpaus i gott sällskap med oxelösundsspelmannen Hjalmar Björklund, en av de äldsta musikanterna i förbundet.

vackraste han förmådde. Då han spelat färdigt, böjde sig madonnan ned, lossade sin ena guldsko och gav honom till tack... Den texten behöver ingen utläggning, sade professorn, som sedan förde tankarna tillbaka till de gamla spelmän, som trots hårt slit och bistra tider förmått hålla facklan brinnande och förstått att "skapa helgdagsstunder i allt det vardagsgrå". Och där manade talaren fram dem en efter en, Per-Johan i Hissjö, Anders Andersson i Lästringe, Vingåkers-Widmark och många andra. Han tackade också dem, som hjälpt till att bevara de gamla musikskatterna genom låtuppteckning, främst Olof Andersson och G. Wetter, och slutade:

— Vi är alla spelmän inför Vår Herre, vi har alla vår egen melodi, dyrbar i en bullrande tid. Låt oss värna om den! Det är hjärtats melodi som skall klinga då den stora stillheten en gång når oss. Men än ljuder dagens musik: spela upp era glada låtar till livets och skönhetens hyllning!

Och professorn manade inte förgäves — det blev ett musicerande utan like. Skogstorpsspelmannen Evert Mellin spelade som vackert solo Julita brudmarsch, en sektion från stockholmsgillet bjöd på Vingåkers motsvarighet, en trio den av Lennart Lundén arrangerade Granhedsmarschen

Treåriga Karin från Kungsör var djupt intresserad av skogstorpsspelmannen Henrik Thorsells fiol och grep förtjust tillfället att präva strängarnas klangstyrka.

— mycket annat att förtiga. Och så fint lät det att landshövdingen, då turen kom till honom att hålla jubileets högtidstal, fann för gott att korta av detta till "ett enkelt tack för vad som varit och en lyckönskan för det kommande":

— Vi önskar att ni spelmän i rikt mått skall beskäras kärlek till musiken och till er stora uppgift, att ni skall känna givandets glädje, sade han bland annat.

Givmildheten var för övrigt stor på estraden mellan låtarna. Musikdirektör Lennart Lundén i Katrineholm, som i dagarna flyttar till Östersund, tackades för sina insatser till folkmusikens fromma med spelmansförbundets märke i guld, Hembygdsförbundet presentade förbundsordföranden Gustaf Wetter förbundets silverplakett och "lillasyster" Sörmländska ungdomsringen gratulerade "storebror" spelmansförbundet med ett "målat plakat" — det var dr Schnell som stod för de småroliga hyllningsorden. Och så kom dr Marshall Lagerquist med famnen full av bokgåvor som han från Julita Skans överräckte till fyra prominenta spelmän: Seth Carlsson, Gamleby, Ivar Hultström, Flodafors, Gustaf Wetter och Bernhard Boström, Katrineholm. Den sistnämnde var inte med på stämman, men istället fick sonen Gösta — medlem av NOV:s folkdanslag — kliva upp på estraden och det blev alltså den gamle flodaspelmannens sonson som fick hämta presenten. Sven Hardal förde talan för Östergötlands spelmän, men sen ansåg Wetter att det var nog talat och lirkade fram till mikrofonen två populära sörmlänningar, operasångare Folke Andersson med brodern Lars, och båda sjöng folkvisemjuka sånger vars milda sommarvemod blev en angenäm kontrast till de taktfasta rytmerna från estraden.

Dala-musik på tjurhorn.

Mitt i förtjusningen efter sången — applåderna ville aldrig sluta — tappade lille Malte Olsson från Valla bort sin mamma och tryckte sig ganska sorgsen intill den allt bestyrande Wetter, som via mikrofonen dock snart ställde allt tillrätta. Och efter den sensationen var alla mogna för kaffe och pommac, och minst 2.500 törstiga hemsökte alla Skansenserveringarna. Resten tärde sina matsäckar i Munktäppans fina gräs.

Nu gick klockan på fyra, och utanför Julita gamla vackra kyrka stod brudparet Armas Pirainen — Thorborg Wahlström, dotter till framlidne forstmästaren Per Wahlström, Katrineholm, och gladde sig åt den ovanliga hyllning som ett litet spelmanslag, sammansatt av musikanter från Vadsbro, Bettna och Katrineholm, bestod dem. Inte kunde en sörmlandsflicka få gifta sig utan riktig fiolmusik, när nu 100 spelmän fanns i närheten, det hade man kommit överens om redan före middagens repetition...

Och sedan? Ack, det var ingen ände på spelglädjen denna födelsedag, och minst lika ivriga med stråkarna som sörmlänningarna var 30-talet inbjudna musikanter från norr och söder. Där var grön—röd—randiga östgötar och mörkblå delsbopojkar, stadiga masar som trakterade både spilopipa och tjurhorn, färgstarka upplänningar och pigga stockholmare. Behöver det sägas att alla kunde sina saker? Eller att NOV-dansarna från Katrineholm gjorde lycka med sin graciösa uppvisning? Eller att kvällsmålet i Bäckstugan smakade de flitiga musikanterna, vilka i den avslutade avdelningen spelade både Widmarksvalsen och Mörkömarschen? Knappast, och när värvet var slutfört och Österåkers brudmarsch och Skänklåten från Sköldinge sjöng i öronen på den vid det här laget 6000-hövdade publiken, då stoppade Wetter sin snugga och såg belåten ut.